

Vår saksbehandler
Anita Rasmussen Kronlund, tlf. 33412919

Dokumentdato
18.03.2022
Deres dato

Vår referanse
2022/3445 KRAN
Deres referanse

STORFJORD KOMMUNE BRANN- OG
FEIERVESENET
Att. Vidar Forsaa
Oldersletta 1
9046 OTEREN

Svar på spørsmål om kompensasjon etter brann- og eksplosjonsvernloven

Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap (DSB) viser til din henvendelse pr. e-post av 21. februar 2022, hvor det stilles spørsmål om hvilke oppdrag brann- og redningsvesenet kan kreve refusjon for.

Som bakgrunn for henvendelsen vises det til at brann- og redningsvesenet har mange typer oppdrag, og at det noen ganger oppleves slik at man løser andre myndigheters oppgaver, eksempelvis politi- og helseoppgaver. Videre vises det til at brann- og redningsvesenet bidrar til å redusere tap for enkeltpersoner, organisasjoner og forsikringsselskap. Avslutningsvis oppsummeres det slik: *For et lite brann- og redningsvesen med knappe ressurser kan det ofte være vanskelig å få budsjetten til å strekke til når utrykningene blir mange.*

I henvendelse fremgår det at du er nytilsatt brannmester/leder av beredskapsarbeidet og at du ønsker en *mal* for refusjonskrav. Nedenfor følger en oversikt som ønsket.

Det kan ikke kreves kompensasjon for de lovpålagte oppgavene

Brann- og redningsvesenets lovpålagte oppgaver er hjemlet i brann- og eksplosjonsvernloven (heretter kalt loven).¹ Som kjent er formålet med loven å *verne liv, helse, miljø og materielle verdier mot brann og eksplosjon, mot ulykker med farlig stoff og farlig gods og andre akutte ulykker, samt uønskede tilsiktede hendelser.*

I loven § 9 er plikten til etablering og drift av brann- og redningsvesenet tillagt kommunen. Dette innebærer at brann- og redningsvesenets drift og oppgaver er offentlig finansiert. Prinsippene som gir retningslinjer for den statlige styringen av kommunene, hvilke avveininger som skal eller bør foretas, og hvilken vekt som skal tillegges henholdsvis hensynene til det kommunale selvstyret og nasjonale hensyn framgår blant annet i forarbeidene til kommuneloven.² Om fullfinansieringsprinsippet vises det til kapittel 4.3.3.3 i NOU 201:4:

Hovudkjeldene for finansiering av kommunesektoren er skatteinntekter, overføringar frå staten og gebyrinntekter.³.....

¹ Lov om vern mot brann, eksplosjon og ulykker med farlig stoff og om brannvesenets redningsoppgaver (brann- og eksplosjonsvernloven) LOV-2002-06-14-20

² Fullfinansieringsprinsippet: Se forarbeidene til kommuneloven – bla. NOU 2016:4, kapittel 4.3.3.3, side

³ Meld.St. 12 (2011-2012) Stat og kommune – Styring og samspel, kapittel 6.3.1

Det gjeldande finansieringsprinsippet er at kommunane skal kompensera fullt ut for meirutgiftene når dei blir tillagde nye oppgåver, og ved endringar i regelverk eller andre endringar som inneber meirutgifter. Tilsvarande skal inntektsrammene til kommunane reduserast dersom dei blir avlasta for oppgåver.⁴

Idet de lovpålagte oppgavene allerede er offentlig finansiert skal det ikke i tillegg kreves betalt eller kreves refusjon for utgiftene. Kun for oppgaven med feiing og tilsyn av fyringsanlegg kan det tas betalt (til selvkost) i form av gebyr, jf. brann- og eksplosjonsvernloven § 28, annet ledd. Et slikt gebyr forutsetter en lokal forskrift.

Konsekvensen av formålet om å verne også materielle verdier (i tillegg til liv og helse mv.) innebærer en reduksjon av mulig tap for både enkeltpersoner og virksomheter. Dette er hensikten med etablering av brannforebygging og brannberedskap.

Brann -og redningsvesenets lovpålagte oppgaver fremgår av loven § 11. Når det gjelder arbeidet med brannberedskap skal brann- og redningsvesenet, i tillegg til innsatsstyrke for *brann* (§ 11 bokstav e), også være innsatsstyrke ved *andre akutte ulykker* (§ 11 bokstav f).

Hvilke akutte ulykker som omfattes skal fremgå av kommunens risiko- og sårbarhetsanalyse. Det følger av forarbeidene til loven (se merknaden til oppgavebestemmelsen),⁵ at:

Typiske ulykkesituasjoner hvor brannvesenet må forventes å kunne gjøre en innsats er trafikkulykker, ras- og sammenstyrtningsulykker, andre naturulykker, kjemikalieulykker og lignende. Risiko- og sårbarhetsanalysen bør være koordinert med kommunens analyser på andre områder, for eksempel som følge av krav i forurensningslovgivningen eller etter kravene til sivilt beredskap. Ut fra risikobildet i den enkelte kommune kan dette føre til særskilte dimensjonerings- og utstyringsbehov

Som det fremgår har brann- og redningsvesenet ansvar for mange forskjellige oppgaver, og DSB har forståelse for at det noen ganger kan være vanskelig å trekke en klar grense opp mot andre myndigheters oppgaver, spesielt når det gjelder samarbeidet i innsatsområdet. Som et bidrag til grensedragnings vises det til DSBs brev datert 2. mars 2022 om skadestedsledelse og ordensmyndighet på DSB.no.⁶

Som nevnt skal det ikke tas betalt eller kreves refusjon for disse lovpålagte oppgavene. Heller ikke for de øvrige lovpålagte oppgavene i loven § 11 første ledd, eksempelvis tilsyn med særskilte brannobjekter jf. loven §§ 11 første ledd bokstav b og § 13 eller gjennomføring av informasjons- og motivasjonstiltak jf. loven § 11 bokstav a mv.

Når de lovpålagte oppgavene er utført (eksempelvis brannen er slokket og/eller akuttsituasjonen er over) vil eventuelle andre tjenester i etterkant kunne være grunnlag for betaling dersom dette er avtalt.

⁴ Meld.St. 12 (2011-2012) Stat og kommune – Styring og samspel, kapittel 6.3.1

⁵ Ot.prp.nr.28 (2001–2002) Om lov om vern mot brann, eksplosjon og ulykker med farlig stoff og om brannvesenets redningsoppgaver (brann- og eksplosjonsvernloven) og om endringer i arbeidsmiljøloven – se kap.16.3 og kommentarene til loven § 11

⁶ <https://www.dsb.no/globalassets/dokumenter/brann-og-redning-bre/prinsippavgjorelser/svar-pa-sporsmal-om-forstaelse-av-skadestedsledelse-og-ordensmyndighet-i-brann-og-eksplosjonsvernloven--12.pdf>

I denne forbindelse er det da relevant å avklare når de lovpålagte oppgavene er utført.⁷ I branner er det brann- og redningsvesenets primæroppgave å slokke brann og å lede den faglige innsatsdelen i forbindelse med brannslukkingen. Brann- og redningsvesenet skal yte den innsats som er nødvendig, og som normalt forventes for å slokke brann, redde liv og materielle verdier og begrense skadevirkningene av brannen.

Den lovpålagte innsatsen strekker seg fram til det tidspunktet brannsjef/innsatsleder erklærer brann- og redningsvesenets innsats for avsluttet, dvs. når brannen er slokkes og faren for at den vil gjenoppstå er usannsynlig. Virksomhet som er nødvendig etter et slikt tidspunkt er utenfor brann- og redningsvesenets lovpålagte oppgave. I den grad brann- og redningsvesenet yter innsats etter et slikt tidspunkt kan det være grunnlag for krav om betaling.

Betaling for tjenester brann- og redningsvesenet yter etter at de lovpålagte oppgavene er utført, forutsetter imidlertid at tjenestene er avtalesfestet (det må blant annet være avklart hvilke tjenester som skal ytes og hvilket vederlag som skal betales jf. alminnelig avtale- og kontraktsrett). Eksempler på slike tjenester omtales nedenfor.

Det kan kreves kompensasjon ved bistand til annen kommune

Brann- og eksplosjonsvernloven åpner for kompensasjon ved utførelse av de lovpålagte tjenestene *kun* når et brann- og redningsvesen yter bistand til en annen kommunen, jf. loven § 30.

Bakgrunnen for denne kompensasjonsbestemmelsen er samarbeidsplikten i loven § 15. Her fremgår det at alle kommuner *skal* samarbeide om lokale og regionale løsninger av forebyggende og beredskapsmessige oppgaver med sikte på *best mulig utnyttelse av samlede ressurser*. I loven § 15 tredje ledd fremgår det videre en plikt for brann- og redningsvesenet til å yte *hjelpeinnsats* så langt det er mulig under hensyn til egen beredskap.

De konkrete kravene til brannberedskap, tidskrav og utalarming av ressurser jf. brann- og redningsvesenforskriften⁸ kapittel 3 og 4,⁹ og kravet til at oppgavene skal løses på en sikker og effektiv måte, kan medføre at kommunene ser behov for samarbeid seg imellom.

I brann- og redningsvesenforskriften § 20 er det videre stilt krav om at nødmeldesentralen og brann- og redningsvesenet skal samarbeide om å gjøre responstiden til branner og andre ulykker så kort som mulig. Jf. forskriften §§ 21 og 22.

I brev fra DSB til Fylkesmannen i Vestfold 3. november 2016 *Kompensasjon og utgiftsfordeling mellom kommuner* har DSB tidligere uttalt at:

DSB er kjent med at det foreligger flere forskjellige kompensasjonsordninger mellom brann- og redningsvesen blant annet følgende:

⁷ Jf. Rundskriv HR-4/95 Rapport om brannvesenets adgang til å ta betaling for sine tjenester, med tilhørende rapport med samme navn datert 05.95 fra den gang Direktoratet for brann- og eksplosjonsvern (nå DSB) (vedlegg 1)

⁸ Forskrift om organisering, bemanning og utrustning av brann- og redningsvesen og nødmeldesentralene (brann- og redningsvesenforskriften) Dato FOR-2021-09-15-2755

⁹ Se også veiledning til brann- og redningsvesenforskriften: <https://www.dsb.no/veiledere-handboker-og-informasjonsmaterieell/veiledning-til-forskrift-om-organisering-bemanning-og-utrustning-av-brann-og-redningsvesen-og-nodmeldesentralene/>

1. *Brann- og redningsvesen har særskilt avtalt at de bytter tjenester slik at det ikke ytes kompensasjon for bistand de første to timene.*
2. *Brann- og redningsvesen har avtalt at faktisk medgåtte kostnader kompenseres, eksempelvis lønnskostnader, drivstoff, slokkeskum etc.*
3. *Brann- og redningsvesen har avtalt en fast pris de har blitt enige om.*
4. *Brann- og redningsvesen har avtalt at KS-satser legges til grunn.*

Dersom partene ikke har blitt enige om en kompensasjonsordning i forkant kan man velge å bruke KS-satsene.¹⁰ I veiledningen herunder fremgår det at:

Satsene er basert på at den kommune som hyppig og ensidig mottar slukningshjelp fra annen kommune, også betaler en andel av kostnadene til beredskap i den kommunen som yter hjelp. Der kommuner ofte mottar rednings-/slukningshjelp, vil KS anbefale lokale avtaler eller at det inngås interkommunalt samarbeid.

DSB er kjent med at det også er ulikt om eller når brann- og redningsvesen fakturerer etter bistandsoppdrag. Noen fakturerer raskt etter den konkrete hendelsen, andre avregner oppdragene mot hverandre en gang i året, eller etter fire -fem år, og noen fakturer ikke så lenge bistanden ikke overstiger to timer.¹¹

Mulighet for å ta betalt for *andre tjenester* som er avtalefestet

Ifølge loven § 11 annet ledd kan kommunen legge *andre oppgaver* til brann- og redningsvesenet så langt dette ikke svekker brannvesenets gjennomføring av oppgavene i første ledd. Hverken brann- og eksplosjonsvernloven eller brann- og redningsvesenforskriften regulerer en adgang for nødmelsentralen eller brann- og redningsvesenet til å ta betalt for tilleggsoppgaver. Disse tilleggsoppgavene ilegges av kommunen, og er ikke lovpålagt. Det er da anledning til å ta betalt for tjenestene (dersom kommunen ønsker dette) og det er innenfor EØS-retten.

En kartlegging utført av DBE¹² i 1995 (vedlegg 1) viser at er vanlig å ta betalt for blant annet følgende tjenester: alarmtjenester, veispyling, utleie av materiell (stigebil, pumper mv), bistand ved øvelser, fylling av pulverapparat, vakthold ved større arrangementer, brønnfylling, utleie av film/video om brann og redning, restverdiredding, byggesaksveiledning til egen og andre kommuner, rivningsarbeid/nedbrenning, lensing utenfor akuttsituasjon.

Listen i vedleggets kapittel 8 er ikke uttømmende. Det er heller ikke foretatt nye kartlegginger siden 1995. Det påregnes derfor at det kan være andre tjenester som naturlig burde tillegges denne listen.

På tilsyn har DSB erfart at også oppgaver innen kommunal beredskapsplikt, kursvirksomhet i det private markedet, teknisk bistand, saksbehandling innen byggesak m.v.er ansett som tilleggsoppgaver det tas

¹⁰ Veiledende satser pr 1. januar 2022: *Betaling for slukningshjelp og redningsaksjoner* : <https://www.ks.no/fagomrader/lonn-og-tariff/saravtaler/branntjeneste-betaling-for-slukningshjelp-og-redningsaksjoner/>

¹¹ Artikkelen i Brann & Redning fra 2017: <https://brannredning.com/diverse/kompensasjon-og-utgiftsfordeling-mellom-brannvesen/>

¹² Direktoratet for brann- og elsikkerhet (DBE) ble sammenslått med direktoratet for sivil beredskap, og inngikk i etableringen av DSB som ble opprettet høsten 2003.

betalt for. Også restverdireddning er regnet som en tilleggsoppgave som flere brann- og redningsvesen tar betalt for.

Dersom brann- og redningsvesenet skal tilby tjenester som nevnt her skal disse, i likhet med de lovpålagte oppgavene, fremgå i dokumentasjonen av brann- og redningsvesenet. Det er viktig å vise hvilken risiko som inngår i ROS-analysen jf. loven § 9 annet ledd jf. brann- og redningsvesenforordningen §§ 6, 7 og 8.

Eksempelvis er ikke vanndykking en lovpålagt oppgave for alle brann- og redningsvesen. Dette er ikke en oppgave lovgiver forventer at inngår i ROS-analysen. Dersom kommunen velger at brann- og redningsvesenet skal tilby denne tjenesten til sine innbyggere, vil dette være en tjeneste kommunen kan ta betalt for dersom den ønsker dette – med mindre det er redningstjeneste der de offentlige aktørene dekker egne kostnader.

Dokumentasjonen av brann- og redningsvesenet, herunder en klargjøring av hvilke tilleggsoppgaver kommunen krever utført, skal sikre en åpenhet og sporbarhet. Dette vil samtidig sikre at kommunen ikke legger så vidt mange tilleggsoppgaver til brann- og redningsvesenet at dette svekker gjennomføringen av de lovpålagte oppgavene.

Betaling for tilleggsoppgavene forutsetter en avtale.

DSB gir ikke råd om prissetting av tjenestene. Vi minner imidlertid om at det ikke skal foreligge såkalt *krysssubsidiering*, jf. EØS-avtalens regler om offentlig støtte. Som nevnt er de lovpålagte oppgavene (såkalt ikke-økonomisk aktivitet) finansiert gjennom offentlige midler. Andre tjenester (økonomisk aktivitet) skal ikke subsidieres med offentlige midler. Hvis offentlige midler tilflyter den økonomiske aktiviteten direkte eller indirekte, kan dette være i strid med reglene om offentlig støtte. Dette kan for eksempel være tilfelle når den økonomiske aktiviteten ikke dekker sine egne utgifter og finansieres av den ikke-økonomiske aktiviteten.¹³

DSB har ikke myndighet til å overprøve kommunene verken i privatrettslige forhold eller i forhold knyttet til EØS-avtalen. Spørsmål herunder må tas med administrasjonen i egen kommune eller Kommunal- og distriktsdepartementet, som har det overordnede ansvaret for regulering og oppfølging av kommunene.¹⁴

Spesielt om boligalarmanlegg

Som kjent er det flere tilbydere av boligalarmanlegg (innbrudd, brann, og vann) med tilknytning til vektertjeneste. DSB vet at noen kommuner/nødmeldesentraler tilbyr tjenester knyttet til slike anlegg. I brev fra DSB av 2006 (vedlegg 2) er følgende avklart:

En melding fra vaktelskap til nødmeldesentral om utløst brannalarm i privat bolig er i seg selv ikke en verifikasjon på at det har oppstått en brann. Dersom vaktelskap og alarmkunde vil være sikret en tjeneste som medfører utrykning fra brannvesen ved automatisk utløst brannalarm i bolig, må dette avklares gjennom en privatrettslig avtale i det en slik tjeneste ikke anses å være

¹³ Se kapittel 28.2.3 *Krysssubsidiering* i Prop. 46 L (2017-2018) Lov om kommuner og fylkeskommuner (kommuneloven) om krav til blant annet separate regnskaper.

¹⁴ Lov om kommuner og fylkeskommuner (kommuneloven) LOV-2018-06-22-83

en lovpålagt oppgave slik det følger av brann- og eksplosjonsvernloven § 11e) om at brannvesenet skal være innsatsstyrke ved brann.

Også for byggverk hvor det foreligger preaksepterte ytelser om brannalarmanlegg med direkte varslings til nødmeldesentral jf. TEK 17 § 11-7,¹⁵ vil det være anledning til å kreve betaling for kostnader forbundet med tilknytningen. Dersom nødmelsentralen ikke vil betjene en slik alarmoverføring, må tiltakshaver velge en annen brannsikring eks. sprinkling mv. Eventuelle oppfølgingsspørsmål til bestemmelser i TEK.17 må tas med Direktoratet for byggkvalitet (DIBK) som rette myndighet.

DSB minner imidlertid om at utrykning til brann og de tidskrisiske hendelsene er lovpålagt jf. brann- og eksplosjonsvernloven § 11 bokstav c og § 16. Det er nødmeldesentralens plikt å utalarmere innsatsstyrken og varsle overordnet vakt, jf. brann- og redningsvesenforordningen § 29. Dette er en lovpålagt oppgave, som det ikke kan tas betalt for.

Oppsummert

Brann- og redningsvesenet har ansvar for mange oppgaver, ikke bare slukking av brann, og DSB har forståelse for at det noen ganger kan være vanskelig å trekke en klar grense opp mot andre myndigheters oppgaver, spesielt når det gjelder samarbeidet i innsatsområdet.

Hovedregelen er at det ikke skal tas betalt eller kreves refusjon for de lovpålagte oppgavene. Kun for oppgaven med feiing og tilsyn av fyringsanlegg kan det tas betalt (til selvkost) i form av gebyr, jf. brann- og eksplosjonsvernloven § 28, annet ledd.

Brann- og eksplosjonsvernloven åpner for kompensasjon av de lovpålagte oppgavene *kun* når et brann- og redningsvesen yter bistand til en annen kommunen, jf. loven § 30. Det vises i denne forbindelse til KS-satsene når det gjelder prisfastsetting og refusjon dersom det ikke er enighet om annet eller annen pris mellom kommunene/brann- og redningsvesenene.

Ifølge loven § 11 annet ledd kan kommunen legge andre oppgaver til brann- og redningsvesenet *så langt dette ikke svekker brannvesenets gjennomføring av oppgavene i første ledd*. For disse tilleggsoppgavene/tjenestene kan det tas betalt så fremt det er avtalefestet.

Med hilsen
for Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap
Brann og redning

Dag Rune Omland
Seksjonssjef

Anita Rasmussen Kronlund
juridisk utredningsleder

Dokumentet er godkjent elektronisk og sendes derfor uten underskrift.

Vedlegg 1: Rapport fra DBE pr. 1995 om *Brannvesenets adgang til å ta betaling for sine tjenester*
Vedlegg 2: Brev fra DSB om *Boligalarmanlegg* datert 30. mai 2006

¹⁵ Byggteknisk forskrift (TEK17): se veiledningen § 11-7 første ledd: <https://dibk.no/regelverk/byggteknisk-forskrift-tek17/11/iii/11-7/>